

Gandhijevi pristaši okupirali mesto v Indiji

Seizgali so tri policaje in razdejali mnogo poslopij. Končno so se podali vojaštvu. Mnogo mrtvih in ranjenih. Seiziranje inozemskega platna

Bombaj, Indija, 9. maja. — Najmanj 50 oseb je bilo večeraj ubitih v Solapurju, 220 milj od Bombaja, in okrog 400 je ranjenih. Med mrtvimi je deset policajev, katere so nacionalisti sežgali.

London, 9. maja. — Iz Bombaja poročajo, da so angleške vojaške čete, ki so dospale iz Ahmednagarja, danes jutraj reokupirale Solapur in potlačile vstaje nacionalistov. Druge vojaške čete prihajajo iz Pune. Izbruh v Solapurju je bil največji, kar je Gandhi začel kampanjo pasivnega odpora. Mnogi nacionalisti so ubili tri domače policaje, polila njihova trupla s petrolejem in jih sežgala na cesti.

Bombaj, Indija, 9. maja. — Večraj jutraj je izbruhnila masna vstaja v Solapurju in v nekaj urah je vladal v mestu — ki šteje 120,000 prebivalcev — pravi kaos. Nacionalistične množice so premagale policijo in zavladale v mestu, nakar so začele s sistematičnim uničevanjem trgovine, prodajalnic in vseh javnih poslopij. Po vsem mestu je izbruhnil požar in zgorelo je šest policijskih stanic in veliko število drugih javnih in privatnih poslopij. V boju s policijo je bilo 27 moških ubitih in čez sto ranjenih.

Sele tekotom noči, ko so prišle vojaške čete, je ponehal teror.

Izgledi so se ponovili tudi v drugih krajih Indije, a ne v tolikem obsegu. V Kavnoru je okrog 30,000 pristašev Gandhija navallilo v prodajalnice in skladišča, kjer so pobrali vse zaloge inozemskega platna in oblek ter jih znosili na velik kup in zažgali. Dve uri je gorel kup in množice so plesale okoli ognja. Goreče platno je smrdelo eno miljo let.

V. J. Patel, patriarh nacionalistične kampanje pasivne revolte, je večeraj naznanil v Bombaju sledeči tridnevni program: Prvi dan morajo vsi nacionalisti preiti in tkati domače platno, drugi dan morajo nabirati sol ob morju in tretji dan se morajo postiti in moliti.

Medtem je vseindijska muslimanska federacija sprejela resolucijo, ki se glasi, da milijoni muslimanov v Indiji ne odobravajo Gandhijeve pasivne revolte, ker je gibanje civilne nepokornosti škodljivo njihovim interesom. Muslimanski prebivalci so pozvani, da se držijo proč od hinduističnih demonstracij in naj vodijo v vaseh protipropagando.

Legge v boju proti trgovski zbornici

Washington, D. C. — Načelnik zveznega farmarskega odbora Legge je potem, ko je prečital resolucijo Ameriške trgovske zbornice, ki je bila sprejeta na njeni letni konvenciji in je vsebovala zahtevo, da se farmarsko odboru odvzame moč, ki jo ima nad farmakimi zadrugami in katerim pomaga v boju proti privatnim trgovcem, ki spekulirajo s farmakimi produkti, izjavil, da se odbor ne bo umaknil s svojega stališča, katerega je zavzel v tem vprašanju.

Zitni spekulanti Julius Barnes je na konvenciji trgovske zbornice vodil napad na zvezni farmarski odbor.

Stavbniški delavci dobili zvišanje

St. Louis, Mo. — Stavbniški delavci, ki so organizirani v svojih unijah, prejemale po prvem maju pet centov več na uro kot prej. Na 1. maja je stopila v veljavo nova pogodba, ki so jo sklenili pred par meseci.

Komisar poklican v Washington

Zaslišanje pred imigracijskim odsekom nižje zbornice kongresa bo tajno

Washington, D. C. — (F. P.) — Potem, ko se je vrnila seja članov imigracijskega odseka, na kateri se je razpravljalo o dokumentih o "rdeči zaroti", katere je Grover A. Whalen, newyorški policijski komisar, izročil časopisu v objavo, je načelnik odseka Johnson poslal poziv komisarju, naj se udeleži odsekov tajne seje. Na prvi seji odseka je bil navzoč Simmons, načelnik biroja za izdajanje viz, ki je bil vprašan, na kakšen način prihajajo zastopniki ruske trgovinske organizacije Amtorg v Združene države. Simmons ni v tem oziru podal nikakih informacij, na podlagi katerih bi se lahko uvedla javna preiskava.

Člani odseka so po seji namignili, da bodo zahtevali od Whalena dokaz o pristnosti dokumentov in dali so bile zvezne postavbe kršene po sovjetskimi agentih. Ako komisar tega ne stori, ne bo odsek sklical javnih zasliševanj, kar bi pomenilo, da odsek veruje v Whalenovo odkritje.

Medtem pa sovjetska trgovinska organizacija Amtorg zahteva od Whalena, naj dokazuje, da dokumenti niso navadna ponarejanja. Preiskava tiskarske glave na fotostatičnih kopijah, ki jih je predložil Whalen, pokaže veliko razliko s črkami na listinah, ki jih rabi Amtorg in druge sovjetske agencije ter vladni uradi.

Arrestacije stavkarjev v Pittsburghu

Ljudstvo je nezadovoljno s postopanjem transportne kompanije

Pittsburgh, Pa. — (F. P.) — V prošlem tednu je bilo aretiranih 49 voznikov taksijev na obtožbo, da so kršili sodnijsko prepoved, ki jo je proti njim izpovedala Parmalee Transportation Co. Med aretiranimi je tudi John Tait, militantni voditelj stavkarjev. On je bil že štirikrat aretiran, odkar je v teku stavka voznikov. Zadnja obtožba proti njemu se glasi, "da je sumljiv karakter."

Akoprav je sklad, iz katerega vozniki prejemale podporo, skoraj izčrpan, so stavkarji še vedno prepričani, da bodo izvajali svoje zahteve kljub mnogim zaprekam, proti katerim se morajo boriti. Stavka traja že šestnajst tednov in zahteva od voznikov velike žrtve.

Ljudstvo v Pittsburghu je nejevoljno radi postopanja družbe, ki je pokazala od začetka štrajka veliko trmoglavost, in zahteva, da se Parmalee družbi odvzame pravico postopanja.

Pred par dnevi, ko se je vršilo zaslišanje glede stavke pred državnim komisarjem Walkerjem, bivšim Mellonovim pravnim zastopnikom, je zastopnik kompanije odprto izjavil, da je glavni vzrok, ker stavka še ni poravnana, stališče voznikov taksijev, ki zahtevajo, da družba prizna njihovo unijo.

Družba je pri volji pristati v nekatere pogoje stavkarjev, toda odločno se upira priznanju unije, ki je glavna zahteva voznikov.

Stirje rudarji ubiti

Grand Rapids, Minn. — Razstrelba dinamita v odprti železni jami pri Taconitu je 8. maja ubila štiri rudarje.

Dva ohijska jetnika ustreljena po pomoti!

Columbus, O. — Nadaljnja dva jetnika sta našla smrt v ohijski državni kazalnici. V noči od srede na četrtek, ko so jetniki spali v šotorih na dvorišču, na bližnji strehi zadržala vojaška strojnica in krogle so se usule v šotore. Milicar, ki je bil pri strojnici, je potem pojasnil, da se je orožje sprožilo "po pomoti." Dva sta bila ubita in eden težko ranjen.

"Mati" Jones se zahvaljuje

Hvaležna je voditeljem delavstva, ki so se je spomnili na dan stoletnice njenega rojstva

Washington, D. C. — (F. P.) — "Mati" Jones, utrjena v sled toka obiskovalcev, ki so jo posetili na njen stoti rojstni dan, je bila veselo vesela, ko se je oglasil pri nji poročevalec Federaliziranega tiska, ki ji je prinesel brzojavne čestitke od dijakov in profesorjev iz Brookwoodskega delavskega učilišča. Na njen rojstni dan jo je obiskal tudi zastopnik filmske družbe, da je anemal slike in govor, naperjen proti kapitalizmu, da ga bodo slisali milijoni ameriških delavcev potom zvočnega filma.

"Zahvalite se jim v mojem imenu," je dejala poročevalcu. "Moji dečki iz bojevitih delavskih armad Amerike so se me spomnili in jaz sem jim hvaležna. Uverjena sem, da bo delavsko gibanje v tej deželi postajalo od dne do dne radikalnejše, da se bodo delavci čedalje pogumnejše borili proti razmeram, ki jih tlačijo v ekonomsko suženjstvo. Veseli me tak boj, ker sem ga vodila skoro vse svoje življenje."

"Moji dečki v Illinoisu, ki delajo v premogorovih, me tudi niso pozabili. Rada imam te dečke, ki so se uprli Lewisu, ko se je skušal polastiti njihove blaginje. Vedela sem, ker so se postavili za svoje pravice in ker je John Walker, eden mojih najstarejših prijateljev, med njimi. Walkerja prištevam med najpoštenjše in najmožnejše voditelje v delavskem gibanju."

Mala farmarska hišica, v kateri živi "Mati" Jones, je bila napolnjena s cveticami, ki so jih poslale unije, delavski voditelji in drugi prijatelji. Edward Noelske, tajnik Čikaške delavske federacije in njen prijatelj skozi štiri deset let, je sedel poleg nje in z zanimanjem poslušal njene opazke o delavskih voditeljih, kateri niso pri nji dobro zapisani.

"Sovražni delavske voditelje, ki nimajo dovolj poguma, da bi se potegnili za pravice delavcev, katere zastopajo in se udajajo pritisku od strani kapitalistov," je bila njena končna beseda. "Moja edina želja je, da bi zopet stopila med svoje dečke in se borila z njimi proti izkoriščevalcem."

Ekonomi proti carinski predlogi

Washington, D. C. — Predsednik Hoover je prejel posebni memorandum, katerega je podpisal 1,028 ekonomov in 179 vseučilišnih profesorjev, da bo Hawley-Smootova carinska predloga škodovala farmerjem in odjemalcem ter da bo napravila neugodni vtis v inozemstvu. Ekonomski urgirajo predsednika, naj vetira predlogo. V obeh zbornicah kongresa pričakujejo, da bo Hoover podpisal predlogo.

Družbe znizale mezdo rudarjem

Bisbee, Ariz. — Petnajststotih rudarjem, ki so upošani v bakrenih rudnikih, so kompanije znizale mezdo za pet odstotkov. To je še drugo znizanje mezde v zadnjih šestih mesecih.

Prvi suhaški val na prodajalnice v Chicagu

Zaloga steklenic, zamaškov, hmelja in drugega blaga za "home brew" izčrpana

Chicago. — Federalni prohibi-čniki so v četrtek izvršili prvi val na prodajalnice s blagom za izdelovanje domačih pijač. Izvršen je bil na temelju zadnjega odloka zveznega vrhovnega sodišča v Washingtonu, ki je razsodilo, da vasa roba, ki služi izdelovanju nepostavnih pijač, je tudi nepostavna. Navallilo so v prodajalnici Grein & Pahl, 210 W. Madison st., ki je ena največjih trgovin te vrste v Chicagu, in zaplenili so \$75,000 vredno zalogo steklenic, kapič, zamaškov, filtratov, malta, hmelja, kvasa, aifona, sirupa, ekstraktov itd. Sploh so pobrali vse, kar je bilo v prodajalnici, le nekatere dvomljive malenkosti so pustili. Blago so naložili na celo floto avtomobilov in ga odpeljali v federalno skladišče, kjer bo čakalo, dokler sodišče ne odloči kaj storiti z njim.

Dva lastnika prodajalnice, Joe Grein in J. Pahl, sta bila "tehnično" aretirana. Oba sta izjavila, da blago prav tako služi izdelovanju nealkoholnih pijač kakor alkoholnih in tirala bosta pravdo do najvišjega sodišča.

Lačni otroci v bogati Philadelphiji

Kriva je industrijska depresija, ki je vrgla stoletdeset tisoč delavcev v brezposelnost

Philadelphia, Pa. — Solški otroci iz delavskih distriktov so podhranjeni radi velike brezposelnosti, ki je zadela delavske družine. Tako se glasi poročilo šolskega direktorja dr. Henry J. Gideona, ki je izdal apel na prebivalstvo, naj zbere posebni denarni sklad, ki naj bi služil v svrhu nabave živil za lačne otroke.

Stroški prehrane za enega otroka so preračunani na pet centov dnevno. To zadostuje za mleko in kruh. Solški odbor potrebuje \$300 dnevno v to svrhu. V skladu je še okrog pet tisoč dolarjev in kadar bo izčrpan, bodo morali biti otroci lačni, kar bo imelo slab efekt na nje, ker ne bodo imeli potrebne energije za učenje.

Tukajšnji dnevnik "Evening Bulletin" je pred par dnevi opozarjal na dejstvo, da je v Philadelphiji nad dvajset tisoč otrok, ki gredo vsako jutro v šolo brez zajtrka. Industrijska depresija, ki je oropala nad stoletdeset tisoč delavcev prilike do dela, je kriva žalostnih razmer, ki prevladujejo v delavskih družinah.

V bogati Philadelphiji je za konje in druge domače živali boljše preskrbljeno kot pa za otroke delavskih staršev.

Propaganda na radiopostajah

St. Louis, Mo. — Delavske unije v St. Louisu so imele v načrtu ustanovitev lastne radiopostaje, a so natele na velike zapreke pri zvezni radiokomisioniji, ki podeljuje dovoljenja in je poznana radi reakcionarnosti. Bogate kompanije se poslužujejo radiopostaj za protiujijsko propagando, toda voditelji unij nimajo prilike, da bi jim odgovorili. Med unijami je sedaj v teku agitacija, da pridobe upravo WIL radiopostaje, da jim da priliko, da potom radi odgovorijo na protiujijsko propagando.

Organizatorično delo na jugu

New York. — Organizatorična kampanja, katero je uvedla Ameriška delavske federacije med tekatilnimi in drugimi delavci v južnih državah, zaznamuje prilično dober uspeh. Thomas W. McMahon, predsednik United Textile Workers unije, poroča, da je do sedaj pristopilo v unijo deset tisoč tekatilnih delavcev v raznih mestih.

ŽELEZNIČARJI ZA KRAJŠI DELOVNIK

O tem vprašanju se je mnogo razpravljalo na konvenciji železniških delavcev, ki se je vršila v Chicagu

Chicago. — (F. P.) — Trideset ur dela v tednu, za kar so se izrekli železniški delavci na svoji konvenciji, bo morda pomenilo novo periodo v militantnem unijskem boju v transportni industriji, ali pa bo ostal le obupni klic delavcev, katerim grozi radi nove mašinerije, ki se uvaja v delavnice, še večja brezposelnost kot prevladuje danes.

Ko so pred leti rudarake unije sprožile zahtevo za skrajšanje delovnika, je izgledalo, da jim bodo železniške bratovščine prikočile na pomoč v svrhu skupnega boja za izvojevanje načrta. Da ni prišlo do skupnega delovanja med njimi, je bil v glavnem kriv predsednik bratovščine železniških spremnikov, ker je pokazal premalo bojevitosti duha in rudarji so bili prepričani svoji usodi, ki jim ni priznala s udarci, kateri so ubili njihovo prizadevanje. Od tistega časa, posebno s prihodom John L. Lewisa, ki je zavzel vodilo mesto v mednarodni uniji, se je položaj rudarjev stalno alabhal in njihova unija je utrpela silne izgube na članstvu.

L. 1922 je bila v teku stavka rudarjev in železniških delavcev, ki pa ni prinesla drugega kot bridke rane in poraze. Železniški delavci niso dobili pri svojem boju nobene opore pri drugih železniških bratovščin in so bili potlačeni potom Daughertyjeve injunkcije in veliko armade stavkokasov, katere je injunkcija protektirala.

Železniški delavci, strojniki, kovači in kleparji stoji sedaj pred alično situacijo kot so stali rudarji pred par leti. Uvajanje novih strojev, pripravljalstvo, konsolidacija železniških družb in odslovljenje starejših delavcev so problemi, pred katerimi stojijo.

Posledice boja in izkuhanje, ki so bile pridobljene v zadnjih letih, bodo morda pripomogle, da se bodo tudi ostale železniške bratovščine pričele zanimati za položaj železniških delavcev. Morda se iz tega izčim boj, ki je največji v industrijski zgodovini Amerike in ki bo prisilil vlado, da prevzame obratovanje železnic v svoje področje, da se tako zagigura mir in blagostanje delavcev, stvar, v kateri privatne družbe ne bodo nikdar privolile. Konvencija železniških delavcev je s svojimi zahtevami pokazala, da se vrača bojevni duh v organizacije, ki se bo razširil tudi na druge unije.

Ljubimkanje je zdaj slozin v Rimu!

Rim, 9. maja. — Poljubovanje, objemanje in drugačeno demonstriranje ljubezni, ki je bilo doslej nekaj običajnega na javnih trgih in v parkih v Italiji v spomladanskem času, je zdaj prepovedano. Policija ima nalogo, da aretira "hudodele" te vrste in določena je denarna kazen. Ker se pa zaljubljeni parčki ne zmenijo za prohibicijo, so aretacije na dnevnem redu in vsak parček mora plačati 20 lir.

V Rimu bodo morali najeti posebno policijo, ki bo pazila le na mlade ljudi!

Hudi boji na Kitajskem

Nanking, 9. maja. — Velika bitka je v teku med vladnimi četami in rebeli, ki jih vodi general Jen Hai-san in "kristjanski" general Feng Juh-alang. Boji so ob železnici v provinci Kiangsu. Večraj je prišlo 7000 ranjenecv v Nanking.

Avto, ki leti in plava nad in pod vodo!

London, 9. maja. — Na temelju poročil iz Kopenhagna je grupa Dancev iznašla "stirilelementno vozilo," ki teče po cesti kakor avto in ko pride do vode, se izpremeni v čoln in plava po površju ali v globljini kakor submarinka, končno pa razvije teleskopično krila in se dvigne v zrak bodisi z vode ali s suhega. Leteči in ploveči avto je zdaj v stadiju tajnih eksperimentacij.

Kratenje pravic Indijancem

Indijanske organizacije protestirajo proti resoluciji, ki je bila predložena v nižji zbornici kongresa

Washington, D. C. — (F. P.) — Resolucija, ki jo je sestavil biro za indijanske zadeve in odobril tajnik zveznega departamenta za notranje zadeve ter je bila predložena v nižji zbornici, je vzbudila proteste med indijanskimi organizacijami. Resolucija vsebuje določbe, ki posegajo v verske in politične aktivnosti Indijancev ter jih izpostavlja cenzuri od strani vladnih funkcionarjev.

Odsek nižje zbornice, v čigar področje spadajo zadeve Indijancev, je priporočil resolucijo v sprejetje, ne da bi se o tem prej vršile zaslišavanja. Resolucija predvideva težke zaporne in denarne kazni za osebe, ki kolektajo denar od Indijancev, ne da bi v to svrhu imele zadovojno dovoljenje od vladnega komisarja. Določbe se raztezajo tudi na vse osebe, katere vodijo agitacije med Indijanci za pripispeve, ki bi se potem porabili v njihov lastni dobrobit. Kazen za prestopke je določena od pet do deset let zapor.

Resolucija pokaže, pravijo zastopniki indijanske obrambne asociacije, da se je tajnik zveznega departamenta za notranje zadeve Wilbur postavil odločno na stran tlačiteljev indijanskega ljudstva.

Mussolini kapituliral

Sklenil je s Ameriko pakt, da ne bo več alih ameriških Italijanov v armado

Rim, 9. maja. — Mussolinijeva vlada in ameriški poslanik Garrett sta končala konflikt, ki je izviral radi vojaških obveznosti ameriških državljanov v Italiji. Poslanik in zunanji minister Grandi sta sklenila pakt, ki je bil danes objavljen. Doslej je Italija vtačila v vojaško sukno vsakega Italijana, ki se je vrnil iz Amerike, četudi samo na obisk, ako je bil v vojaških letih, ne glede na to, če je bil ameriški državljan ali ne; tudi sinovi italijanskih naseljencev, ki so bili rojeni v Ameriki, so zapadli vojaški službi v Italiji, ako so prišli sem. Valed tega je prišlo do konflikta z ameriško vlado, ki je prejela mnogo pritožb od državljanov italijanske narodnosti.

Odslej ne bo več tega. Mussolini se je obvezal, da so zanaprej ameriški Italijani, ki se ameriški državljanji, bodisi naturalizirani ali tam rojeni, izvzeti od vojaške službe v Italiji. Nihče jih ne bo več nadlegoval. Izjema je le za one, ki so desertirali med svetovno vojno in za one, ki bi se nastanili v Italiji dve leti pred napovedjo vojne.

Razstrelba v klavnici; 40 mrtvih

St. Joseph, Mo. — V Armourjevih klavnicih v South St. Josephu je bila 8. t. m. velika eksplozija amonijaka, ki je uničila eno celo poslopje in okrog 20 delavcev je izgubilo življenje. Osem mladičev so našli v ruševinah in okrog 12 delavcev še pogrešajo.

ORGANIZIRANJE NALETELO NA ZAPREKE

Trgovske zbornice v industrijskih mestih vabijo tovarnarje na jug, kjer je cenemega in potrpeljivega delavskega materiala v izobilici

Atlanta, Ga. — (F. P.) — "Unije niso dopuščene" je še vedno geslo trgovskih zbornic v mestih južnih držav, s katerim opozarjajo unijske organizatorje. Tlakovine, ki jih te zbornice razpoddajajo, reflektirajo odločnost delodajalcev v južnih državah, da ne bodo trpeli agitatorjev, ki bi hujačali delavstvo na upor proti gospodarjem. Delodajalci hočejo imeti potrpeljivo delavstvo v tovarnah in rudnikih, da ga lahko po svoji volji iskoriščajo.

Obe, Ameriška delavska federacija in Trade Union Unity liga, levčarska organizacija, poročata o delnih uspehih pri organiziranju delavcev. Toda delodajalci se odločno upirajo unijiziranju delavcev, "ki so zadovoljni s obstoječimi razmerami. Trgovska zbornica v Atlanti, Ga., opazuje delavce v tem mestu, da so lojalni družbam in da imajo velik respekt pred lastniškimi pravicami, to se pravi, da so stoprocentni, ki so pripravljeni iti v boj za svoje gospodarje v slučaju vojne proti sovjetski Rusiji ali katerikoli drugi državi. Duke Power Co., podružnica elektrarskega trasta, ki lastuje javna naprave v piedmontskem okroglju opazuje svoje delavce, da med njimi prevladujejo ameriški ideali in so še neokučeni po radikalski propagandi.

Razumljivo je, da se morajo unijski organizatorji boriti s velikimi poteškočami pri svojem delu. Te vrste delavstvo, ki ga opazujejo trgovske zbornice, da privabijo tovarnarje iz vzhodnih in severnih držav, se ne zanimajo za unije, štrajke in druge take reči, ki so v svazi s militantnim delavskim gibanjem. Zadovoljni so, ako lahko garajo za svoje gospodarje med tednom, v nedejo pa pohajajo nedeljske šole, ki jih utrjujejo v potrpeljivosti.

Dolge delovne ure so druga privlačna sila za tovarnarje, ki jih trgovske zbornice vabijo v južne države. Trgovska zbornica v Augusti, Ga., izjavlja, da so delavski zakoni v tej državi zelo liberalni, ker dovoljujejo 60 ur dela na teden brez vsake restrikcije glede števila delovnih ur na dan.

Južne države so še vedno raj za industrialce. Glavna naloga Ameriške delavske federacije in drugih mora biti, da razbijejo to lepo sliko, ki jo kabejo trgovske zbornice tovarnarjem. "Unijoniziranje juga" mora biti geslo federacije proti geslu gospodarjev "Unije niso dopuščene."

San Francisco zelo raste

Nadaljnja poročila o izidu ljudskega štetja

Washington, D. C. — San Francisco v Kaliforniji ima po letošnjem štetju 621,762 prebivalcev, to je 115,066 več kot pred desetimi leti. Vsa mesta v Kaliforniji so silno narastla, posebno predmestja Los Angelesa, kjer so filmske kolonije.

Madison je zdaj tretje mesto v Wisconsinu; ima 57,815 prebivalcev, oziroma 50 odstotkov narastka od leta 1920.

Številke glede Chicaga izidejo v par dneh in pokažejo, da ima Chicago blizu 3,350,000 prebivalcev, s predmetji vred pa čez pet milijonov.

Mama: Hčerka draga, to bo petindvajseta poroka! Ne vem kaj bi bilo drugega ...
primer: jaz sem bila doslej petnajstkrat rojena in razporočena. Ako bom še desetkrat tečaj bo to moja srebrna poroka ... Zdaj

ROSA

Povest o dveh ženah
Spisal Angelo Čerkvenik

(Povest, ki je bila nagrajena v literarnem kontekstu Prosvete)

I.

Okrog velike noči 1. 1917. se je posrečilo dobro izvešanin jurišnim pruskim četam zavzeti pri Lavrinovu koto števil. 117, kjer je bila do tedaj ruska strelska četa, ki je venomer vzemirjala pruski domobranski polk števil. 1. in mu prizadajala dan za dnevom močno občutljive izgube. Borba je bila izredno ljuta, živinaka. Po vsednevnem težkem topniškem in minovskem bobnajočem ognju, ki je ruske strelske jarko skoraj zravnil z zemljo, so naskočile pruske jurišne čete, ki so v popolnoma navadnem ekscitirnem tempu, krite z ognjem lastnega topništva, — in kakor da se vse godi na vojaškem vežbališču — zavzele omreženo in smrtonosno 117. koto skoraj brez vsakršne znatnejše izgube. Hudi in živinski boji so se vneli čete po zavzetju te kote, kajti ruske čete so brez obotavljanja izvršile protinapad s silovitimi elanom in veliko požrtvovalnostjo.

Poslednji in najhujši napad je vodil mlad častnik, ki mu je uspelo dokopati se prav do zavzete pozicije.

Nemci so se branili z ročnimi granatami in plamenomoci.

Ko se je ruski častnik dvignil k poslednjemu naskoku, je stal skoraj sam pred sovražnikom. Polovica čete je zgorela v plamenih in obležala v lastni krvi.

Nemci so zopet zagnali, kakor na povelje, vsi hkratu, sto do stovajset ročnih granat, ki so strahovito učinkovale. Hkratu je padlo tudi v nemško roko četo približno petdeset milih jurišnih ročnih granat, ki so se prav tak uničujoče uveljavile.

V strahovitem trkušu, viku in kriku, v vzdihovanju ranjenecov in razmesarjenih je borba ponehala, napad se je zlomil na smrtni kosi, obrambo je ohromel mrtvaški plaš.

Noč je prišla in prinela je mir.

Rusi niso več obnovili protinapada.

Nemci so pobrali vse ranjence, med njimi tudi težko ranjenega mladega častnika, in jih prenesli v divizijsko pomožno bolnišnico. Častnika so pozneje prepeljali v bolnišnico poleg Varšave, kjer so ga operirali.

Zdravniki niso upali, da bi mu mogli rešiti življenje.

Dvajset ur je že ležal nezavesten. Ves čas je vročično klical zdaj tega, zdaj koga drugega. Poleg postelje je stala bolniška sestra Rosa in ga gledala. Baš je premišljevala: Ali bo kaj iz njega, ali ne bo nič. Tedaj pa je jasno slišala:

— Kako boli!

Ali je prav razumela? Morda je sanjala? Zardela je, prebledela in se naglo osrila.

Rus?

Nemo se je vprašala in se zadržala v častnikovo brezkrvno, belemu cvetu oleandra s solčnega juga podobno obličje.

Ali je prav slišala?

Zazdelo se ji je, da je čisto jasno sprgovoril — slovensko:

— Kako boli!

Slovenec?

Pogledala je njegovo vojaško legitimacijo. V njej je bilo napisano: "Bojo Karlovič Orlov, rojen se je 1. 1894. v Moskvi ... itd."

In vendar je Rus!

Se enkrat je pogledala v blede mu obličje in kakor v snu ga je videla v davni preteklosti hoditi po ljubljanskih ulicah. ... Saj ga je resnično že videla. Srečevala ga je ... Hodil je s knjigami pod pazduho ... Ah, neumnost! Koliko je ljudi na svetu, ki so si podobni!

Razpri je trepalnice samo napot. Zaječal je, zamrmral nekaj nerazločnega.

— Ali boli? Hudo boli? ga je vprašala.

Zapri je trepalnice ...

— Gospod poročnik, ali me ne razumete?

— Razumem.

Eden izmed mnogih, ki je v mislih vstrela, ki so mu sojena vešala, eden izmed tisočih, ki so verjeli v odrešenje svojega rodu, v veliko ljubezni in brezmejnega požrtvovalnosti vredno veličino in plemenitost svojega rodu.

— Ste Slovenec?

— Slovenec! In vi?

— Slovenka!

— V Rusiji?

— Tiho, tiho! Saj nisva v Rusiji!

Zopet je onemel. Njegove oči so se uporno zagledale v neko daljnjo točko, v neko bežno iskanje.

Ko se je zopet osvestil, je vprašal sestro:

— Kje sem?

— V Avstriji.

— V Avstriji? Nekaj strahu podobnega je rahlo vstrela v širokih zenicah temnih oči.

V Avstriji! Tedaj bo moral umreti ...

Na večjih ... Okrog in okrog bodo stali vojaki v kareju, generali in rabiji ... Bojo Jezerski, bodo rekli, mora umreti, da bo v ostrahujoč primer vsej armadi, da bodo videli vojak, kako umira izdajalec, dezertar ... strahopetec ... strahopetec? Ne, nikdar ne! Ni bil strah tisto, kar je rahlo zadržalo v njegovih zenicah. Zlost je bila, ker bo moral svoje življenje, bel se napopisan list, svetel solčni žarek, ki ni še nikogar ogrel, žrtvovati pojmu neke dosednje domovine, ki je ni hotel, če ve, ki je ni mogel niti priznati niti ljubiti.

Ne strah, le trpkost je bila ob spoznanju, da bo moral darovati kupo komaj splošnih opojnih sladkosti tiranu in ne svojemu rodu ...

V Avstriji!

Rosa je stala ob njegovi postelji in v njej so se vzporedno porajale iste misli, le da so bile bolj vasplošne, bolj vseobsežne ... To so bile iste misli, ki so ga samoderžno in zapovedujoče pozvale iz mirne-hribovske šole v to mehko človeštva, tiste misli, ki so ji z betonsko voljo doleteli mesto med tisoč in tisočimi, ki so bili darovani neki usodni smotni ideji, ki so bili žrtvovani zavestnemu zločinu, porojenemu v blodnem samoljubju nekaterih masljenih in nemasljenih zajedalcev človeštva.

Dobro je razumela, kakšni nagibi so mladega častnika pognali v boj tudi tedaj, ko ga vsaj fizično ni nihče silil v boj. Ni ga obsodila! Nasprotno: cenila je njegovo ljubezen in požrtvovalnost, kajti dobro je vedela, da pomeni tudi ljubezen in požrtvovalnost, ki samsa sebe daruje nesebično katarikoli — tudi smotni — ideji, v zgodovini utrjujoče in mučne poti, ki jo človeštvo hodi, droban korak naprej ... Saj je bila že davno doumela, da se na smotah gradijo resnice, doumela, da smota ni laž, da je smota takajča plaha sled, od daleč približavajoča se slutnja resnice ...

Nevarnost, v kateri je bdel poročnik, ji je sunkovito presekala nit misli ter ji velela nekaj ukreniti, kar bo žrtvovanje omejilo na najmanjše darovanje, ki je vobče mogoče.

— Gospod poročnik, je dejala, res je, v Avstriji smo! To pa ni samo na sebi nič hudega! Čemu bi se zavoljo tega razburjali! Glavno je, da molčite in ostanete tukaj, kjer vas nihče ne ponaša.

Ni je več slišal. Megla mu je legla na zavest ...

(Dolje prihodnjak.)

Stanje resno. Vroče prosimo, da takoj pridete. Odhod s posebnim vlakom Dankovo ob enajstih zvečer.

General Ljov, vrhovni poveljnik železniškega orožništva, orožniškemu kapetanu Savickemu.

(Šifrirano.)

2. nov., 10.10 zvečer.

Brzjavite, kdo je dovolil Levu Tolstemu bivanje v železniškem poslopju Astapovo, ki ni namenjeno za prenočišče bolnikov. Guverner smatra prevoz v sanatorij ali v stalno bivališče za neizbežno.

Dopisnik "Utra Rosiji" svojemu listu

3. novembra.

Včeraj ob enajstih štirideset minut so se pripeljali s posebnim vlakom iz Tule Sofija Andrejevna, Tatjana, Andrej in Mihael. Spremila sta jih Makovickij in Aleksandra Ljovna. Dolg razgovor v vagonu. Za tem prišli niso niti zapustili vagona in so v njem prenočili. Danes je hotela Sofija Andrejevna z otroki videti Tolstega. Zdravnik in Aleksandra sta prepričala. Po izjavi oseb, ki mu stredo, je bolnik uverjen, da nihče ne ve, kje je. Danes je prišlo na postaji do hudih nesoglasij med Sofijo Andrejevno in Čertkovim. Grofica mu je očitala zlorabo njegovega vpliva, govorila zelo glasno, v nervoznem tonu. Železniški nameščenci se hoteli, da se poje Tedeum za izprošitev zdravlja Tolstemu, toda svecenik koldvorske cerkve je to odklonil zaradi ekskomunikacije Tolstega. V pondeljek je bil tu orožniški pribočnik iz Jelca in je podvel natančno preiskavo. Poveljnik čet Plehve se je včeraj mudil na postaji Astapovo in je zaradi Tolstega zasliševal razne osebe. Železniški nameščenci tekmujejo v skrbi za bolnika. Načelnik Osolin se je z družino umaknil iz celega stanovanja. Njegov pomočnik je sinoči odpotoval v Moskvu po oklajen.

General Ljov, kapetanu Savickemu

(Šifrirano.)

3. novembra, 3.20.

Na ukaz načelnika generalnega štaba se morate stalno muditi v Astapovo. Pošljite generalnemu štabu poročilo o bolnikovem stanju.

Tolstega učenci s Kavkaza Tolstemu

Majkop, 3. nov., 4.18.

Pridi k nam, nudimo ti svojo hišo, delo, ljubezen.

Pathe freres Meyerju

4. novembra, 11.19.

Fotografirajte postajo, pazite, da se bo videle ime postaje spredaj. Fotografirajte družino, znane osebnosti kakor tudi vagon, v katerem prenočujejo in pošljite vse skupaj po Loveviču nam v Tulo.

Guverner princ Obolenskij podguvernerju v Rjazanu.

Astapovo, 4. nov., 11.35.

Prosim po razgovoru s škofom obvestila, če sme domači svecenik celebrirati Tedeum za ozdravljenje Tolstega. Včeraj so ga prosili, pa je odklonil. Svetujte, naj se odkloni pooblastilo.

Metropolit Antonij Tolstemu.

Petrograd, 4. nov., 11.46.

Od prvega trenutka, ko ste prelomili s cerkvijo, sem brez prestanka molil in molim k Bogu, da bi Vas vrnil cerkvi. Morda Vas bo kmalu poklical pred svojo sodbo. Rotim Vas, da se v Vašem sedanjem stanju spravite s cerkvijo in ruskim narodom. Bog Vas blagoslovi in čuvaj!

(Te brzjavke ni izročila Tolstega okolica naslovljencu.)

Grofica Natalija Tolsta Aleksandru Ljoviču Tolstemu.

Tula, 4. nov., 5.05.

Delim z vsem srcem vašo bridko izgubo. Bodi verno prepričan, da je srečen v novem svetu, kamor ga je poklical Bog.

Rjazanski podguverner princu Obolenskemu

4. nov., 11.13 zvečer.

Škof prepoveduje Tedeum za renegata, dokler ne pokaže pred domačim svecenikom kesanja. Metropolit je obvestil škofa, da so poslali starca Josifa iz samostana Optina v Astapovo, da svari Tolstega in opravi potrebne duhovne oficije tudi brez škofovega pooblastila.

Dopisnik "Ranega Utra" svojemu listu.

5. nov., 5.10 popoldne.

Kipo operatorji so danes ujeli zanimiv prizor: kako Sofija Andrejevna stopa s koldvorskega nasipa proti mali hišici, kjer poživlja Tolstoj, kako stoji ob oknu njegove sobe, potem kako po notranjem boju trka na okno sode

dne sobe Aleksandre, kako prihaja ta iz hiše in kako sta prebili mati in hči pet minut druga z drugo.

Železniški ravnatelj je izdal naredbo, da smejo vlaki, kadar se bližajo Astapovu, le rahlo zvižgati.

Iguman Varsonazij Nikodemu, škofu v Rjazanu.

5. nov., 11. zvečer.

Po navodilih Sv. Sinoda sem prisel v Astapovo z namenom, da bi spravil grofa s cerkvi. Dopisnik "Ruskih Vjedomosti" svojemu listu.

6. nov., 10.55 zvečer.

Varsonazij je brzjavil škofu v Kalugi, da so bili vsi njegovi dosežani poskusi, da bi prišel do bolnika, zaman, vendar pa upa, da bo končno dosegel svoj smoter. Ko je Tolstoj po težki srčni krizi prišel k sebi, se je ozri po njih, ki so stali okoli njega in je dejal: "Ničve je, skrbeti za posameznika, če trpi na milijone ljudi."

Dopisnik "Peterburgske Gazete" svojemu listu.

7. nov., 1.55 zjutraj.

Ob eni trideset se je srčna križa ponovila. Srečo zelo oslabilo. Družina bdi pred vrati.

7. nov., 2.20.

Razkroj blizu. Družina zbrana na dvorišču v ledenem dežju. Vsa postaja na nogah. Brzjavljam vam sproti.

Dopisnik "Ruskega Slova" svojemu listu.

7. nov., 2.35.

Razkroj se nadaljuje. Mnogi, ki se gnete okoli postajnega nasipa, pazi na sleherni gib za strašno majhnim oknom tam doli. Najmanjši znak nemira v sobi izziva krike groze.

Dopisnik "Utra Rosiji" svojemu listu.

7. nov., 5.44.

Po drugi srčni krizi je stopila vsa družina, tudi Sofija Andrejevna, k bolnikovi postelji. Ni

je spoznal. Nepretrgoma je ječal. Zdal se je v globoki nezavesti. Sreče popušta, žila bije čedalje šibkeje in rahleje. Močna doza morfijsa. Družina še upa.

Dopisnik "Ruskih Vjedomosti" svojemu listu.

7. nov., 5.53.

Izdihnil.

Kapetan Savickij generalu Ljovu.

7. nov., 5.55.

Tolstoj umrl.

General Ljov kapetanu Savickemu.

7. nov., 6.00.

Ojačite progo Astapovo-Volovo.

Dopisnik "Ruskega Slova" svojemu listu.

7. nov., 7.25.

Nekaj minut pred šestu uro je zapustil Ilya Ljovič hišo. Ko se je čez kratek čas vrnil in se približal vratom, so bila snotraj zaprta. Potrkal je na okno. Nič odgovora. V tem trenutku so bili pred hišo dopisniki "Ruskega Slova", Orlov, Brio in Jablonov, dva pokrajinska žurnalisti in dva bolniška strežnika. Čez tri minute je potrkal Ilya še enkrat na okno. Tedajci se je odprla lina na oknu in zaslišal se je glas Goldenweiserja: "Umri je."

Vsi so se odkrili, nekdo je šibko kriknil, Orlov se je opotekel, morali so ga podpreti. Duri so se odprle in zapre takoj za Ilyo.

Nekaj minut je vladal krog hiše globok molk. Zunaj na progi je zaživela lokomotiva tovrnega vlaka. Onstran male hiše, temen malec, Astapovo spet v novembarskem blatu. Za oknom poleg vhoda zdihuje Osolin. Orožniški kapetan priteče brez sapa, vpraša, če je res. Vsa postaja je v razburjenju. Ko izroči vaš dopisnik poročilo o smrti pri okencu, se telegrafistu začno tresti roke. Obrne se proti steni in pravi z stisnjenim glasom: "ne morem"...

Sveta preproščina

Gospod Samo Derč pokliče avtomobil, od katerega je kupil avtomobil, in se pritožuje, da se ne premakne z mesta. "Pa saj niste nalili bencina!" — "Ko ste mi pa rekli, da bo tekel kar sam od sebe!"

za to boležino

Sloan's Liniment

Neprebavnost ali napetost v želodcu ali črevih

Neprebavnost, kišni želodci, slabost želodca, riganje vode ali druge brane, glavobol, plin ali napetost v želodcu ali črevih, suha usta, tinitus in enake težave se hitro odpravijo s Sloan'som. To izvrstno zdravilo očisti sistem, sprosti prebavne organe, vrne v oči žlahtno svetlobo, obnovi in mehča, stimulira prebavna jutra, očisti celotno črevo. Sloan's je pomagal milijone možkin in ženskam do boljšega zdravja in večje moči. Je posebno dober za otroke, bolne ljudi, ki so v nervoznem in izčrpanem stanju. Vzemite Sloan'sa in se nekaj dni in pacite na zdravilni uspeh. Počutili se boste močnejši in vaše spanje bo svežljivo in počitno.

Sloan's se prodaja pri vsaki trgovini s zdravili. Ali vam trgujelec izda nima v zalogi, pošljite mu, naj hitro naroči za vas od njegovga prepuščevalca.

KOLENDARSKI

Na rokah imamo še nekaj Kalendarčkov S.N.P.J. in stanajo po 25c komad. Kdor želi imeti enega ali več, naj hitro pošlje naročila zanj. Imamo le še kakih 50 komadov, torej hitite. Naročila je poslati upravnistvu Prosvete, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ze je skoro 50 let

od kar se je ustanovila ta banka, služila je našim ljudem in ves ta čas je varovala prihranke in uloge stotine tisočev njenih odjemalcev.

Uradniki te banke so bili vedno oprezní v izvrševanju svojih dolžnosti napram njih ulagateljem.

Vi se boste prepričali, da je v vašem interesu, da obavljate vse svoje denarne posle pri

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave.

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in ahode, vizitnice, časnike, knjige, kalendarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTМЕНA POJASNILA

Zadnji dnevi pisatelja
"Vstajenja"

Kako je umrl Lev Tolstoj

Kakor znano, je Lev Tolstoj 28. oktobra 1910 na vse zgodaj ob 4. zjutraj pobegnil iz Jasne Poljane, ker se je hotel za vedno odtegniti domačim rasprti-jam in oslrom na svojo meščansko eksistenco. Na begu ga je spremljal samo njegov zvesti prijatelj dr. Makovickij. Od domačih je vedela za njegov beg edino le njegova hči Aleksandra.

Po kratkem bivanju v samostanu Optina je šel k svoji sestri v tenški samostan Samardino, kamor je prišla tudi njegova hči Aleksandra. Rano v jutro 31. oktobra je v največji naglici zapustil samostan ter sedel s svojo hčerjo in dr. Makovickim v vlak na liniji Rjazan-Ural v smeri Rostova. Med potjo pa je Tolstoj nenadno zbolel in je moral izstopiti na mali postaji Astapovo, kjer ga je vzel pod streho gostoljubni postajnačelnik Osolin. Tako je zvedel ves kulturni svet za postojake Astapovo in za ruskega železniškega uradnika Osolina.

V dneh, ko se je boril Tolstoj s smrtjo, je šlo skozi poštni urad Astapovo nad tisoč brzojav, ki jih je pravkar izdala moskovska

Narodna biblioteka. V naslednjem objavljamo izveček iz te zbirke brzojav, ki osvetljujejo marsikaj brez vsakega komentarja.

Filipov, orožniški podoficir postaje Astapovo, kapetanu Savickemu, orožniškemu poveljniku v Jelcu.

Astapovo, 31. oktobra, 7.43 zvečer. — Pisatelj Lev Tolstoj zbolel v vlakcu št. 12 Postajnačelnik Osolin ga je sprejel v svoje stanovanje.

Lev Tolstoj V. Čertkovu.

Astapovo, 1. novembra, 10. zjutraj. — Včeraj sem zbolel. Potniki so me videli, da sem izčrpan zapustil vlak. Bojim se, da bodo rastrosili. Trenutno iskalno. Potovali bomo dalje. Storitve ukrepe. Obvestite me.

(Depešo je napisala Aleksandra Tolsta.)

Aleksandra Ljovna V. Čertkovu.

Astapovo, 1. nov., 10. zjutraj.

Včeraj prekinili potovanje Astapovo. Visoka vročina. Somnolencija. Davi temperatura normalna, trenutno zopet stresajoči mraz. Nemogoče potovati. Izrazil željo, videti Vaa.

Aleksandra Ljovna V. Čertkovu.

1. novembra, 4. popoldne.

Temperatura 39.8. Se boji njenejše prihoda.

(Mišljen je prihod Tolstega sene, Sofije Andrejevne.) Zemčušnik, pomočnik tajne policije v Tuli, Razumovskemu, načelniku tajne policije v Tuli.

Astapovo, 1. novembra, 7.10 zvečer.

Se je postala Astapovo linija Rjazan-Ural nastanil. Temperatura 40. Pri njem hči in zdravnik. O nadaljnjem potovanem načrtu boste obveščeni. Vračam se v Tulo.

Aleksandra Ljovna Tolsta svojemu bratu Sergeju Ljoviču Tolstemu:

2. nov. 2.20 ponoči. Nujno.

Stanje resno. Pripelji brez odloga semkaj Nikitina. Hotel je obvestiti samo tebe in Tatjano, prihoda drugih se boji.

(Nikitin je bil zdravnik in prijatelj Tolstih, Tatjana Suhotina pa omožena hči Tolstega.)